Nr. 40. Anulu XXX.

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Duminec'a, Fói'a, candu concedu ajutóriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 3 galbini mon. sunatória.

Brasiovu 5 Iuniu 24 Maiu 1867.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

MONARCHI'A AUSTRIACA.

Transilvani'a.

Lad. Kóváry. Dr. Ioane Ratiu.

Dn. Kóváry redactorulu gazetei aristocratico-democratice „Korunk“, in 1848/9 fostu redactoru alu foiei revolutionarie rosie „Ellenör (Controlu)“ in Clusiu, istoricu de specialitate, aflá cu cale a da in fói'a sa Nr. 63 o lectiune pre catu a pututu mai aspra nu numai lui Dr. Ioane Ratiu pentru cuventarea sa tienuta catra dn. comisariu regescu conte Emanuilu Péchy in Turd'a, ci si altora, éra mai alesu lui Baritiu, Macelariu, Antoneli, inse si comitelui supremu (prefectului) br. Georgie Kemény si „la ceilalti functionari, ca-ce au suferitu o necuviintia si nelegiuire cá acesa.

Éca cursulu ideiloru dlui Kóváry: Elu doresce impaciuirea diferintieloru dintre nationalitati; tocma inse pentru acesa elu dechiara de fanatici pre toti carii ceru asigurarea drepturiloru nationale (Sic). Deci pasiulu facutu de Dr. I. Ratiu inca a fostu nemeritu catu se póte mai reu. K. nu vré a se ocupa cu refutarea cuventarii lui Ratiu, pentruca preste pucinu voru vedé cei patru insi, ca ei opunendose unionii si tienendose de diet'a din Sibiiu au lucratu in contra intereseloru nationalitatii loru. Acestea demustrationi fanatice voru avé de resultatu, ca va veni o porunca regésca, prin care legile esite din diet'a dela Sibiiu (1863 et 4) voru fi dechiarate de nule, din causa ca acelessi au esitu mai nainte de incoronare. Gubernulu unguresc u ar fi facutu acésta de multu, numai nu a voitu a precipita lucrulu; éca inse ca Dr. Ratiu prin demustrationea sa si prefectulu br. Kemény prin negrij'a sa detera ocasiune la precipitare. Amendoi sunt fórte greu respundietori, éra br. Kemény si vicespanulu si alti amploiati aru trebui se'si dea dimisiunea indata, cá unii carii n'au fostu in stare de a impedeca pe Dr. Ratiu cá se nu faca scandalulu de a vorbi comisariului regescu pe strata si ce e mai multu, tocma remanesce. Barbatii nationii maghiare n'au comisu niciodata scandale de acestea, cá se intimpine pe personalulu regelui ou pretensiunile loru pe strata si se comita astfelu de mojicia politica. Inse de unde si avù Dr. Ratiu plenipotenti'a de a vorbi precum a vorbitu? intréba dn. Kóvary, dupa acesa provóca érasi pe prefectu si pe functionarii primari si comitatului, cá nesmintitu se'si dea dimisiunea indata s. c. l.

Éca domniloru, asié se face istori'a dilei pe la noi, éca cum scie pregati unu istoricu alu Transilvanici materialu pentru alte istorie in viitoru. —

Credemu ca este de prisosu a premite aici din parte-ne, ca noi suntemu solidari de cuventulu rostitu prin Dr. Ratiu catra comisariulu regescu la Turd'a in 23/11 Maiu pe la 10 óre dim., prin urmare ca voimu se'i tragemu consecintiele acelei fapte a lui Ratiu si a intielegintii din Turd'a. Dr. I. Ratiu a cuventatu limpede si lamuritu nu numai intru intielesulu petitiunii substernute monarchului in 31 Dec. 1866, nu numai intru intielesulu celoru 37 plenipotentie pe care inca nu le-a revocatu nimeni, nu numai in urmarea provocarii la momentu din partea intielegintii romanesci din Turd'a si impregiuru, ci chiaru si in consunetu cu totu trecutulu nostru. Preste acésta la fapt'a lui Dr. Ratiu si a intielegintii dela Turd'a se facura solidari toti ceilalti romani cati au avutu ocasiune a se apropié de comisariulu regescu in intea sa calatoria intreprinsa preste o parte a Transilvanici, pentruca **simburele** cererii toturoru a fostu unulu si acelesi. Scimu fórte bine, ca romanii pentru acésta fapta a loru au fostu pe alocurea mustrati, éra anume cei din scaunulu Sibiiului infruntati aspru. Se insiéla inse acela care crede ca romanii au asteptatu altceva. Ci Romanii transilvani inca n'au investiatu a tasé la complimente, ci multiamita Cerului inca nu se pricepu la art'a de a insiela prin buze si vorbe dulci, ci se simtu astadi cá si in 1848, cá si in 1861 atatu obligati catu si indreptatiti a spune adeverulu netu si nefalsificatu. Éca vin'a, éca crim'a loru, éca pentruce sunt ei tractati de fanatici.

Intr'acesa dn. Kóváry cere, ca romanii incai se nu fia mojici, se nu intimpine pe personalulu regescu in midilocelu stratei.

Comisariulu regescu dela manecarea sa din Clusiu in 23 Maiu a petrecutu cu totulu abié 10 dile in calatori'a sa. La cele mai multe locuri Esc. Sa fù intimpinatu de auctoritati si de poporu pe campu si pe strate, numai la cetatile si orasiele mai mari apucara ómeni a'lu saluta in cortelulu seu, inse si pe acolo numai cá prin fuga, pentruca precum se pare se grabea fórte din causa incoronarii. Apoi dara toti acei functionari, preoti si alti oratori cati au salutatu pe contele Péchy in strata séu la hotaru, ori cati iau spusu cate ceva, au fostu totu nisce mojici. Noi inse contimpuranii vediuramu, ca dupa o datina veche si straveche chiaru Maiestatea Sa imperatulu Austriei a binevoitu a primi deputatiuni, salutari si petitiuni sub cerulu liberu, in campu in munti, pe strate; a primitu, din causa ca unu imperatu séu rege nu calatoresce in tóte dilele prin acestea tieri si tienutori. Si apoi adica pentru ce si vine? — La satulu Cristisiu langa Turd'a unu advocatu I. Nagy ii vorbí atatea verdi si uscate, in catu comisariulu regescu perdiendu'si rabdarea isi vediù mai de parte de cale. La satulu Mandr'a in districtulu Fagarasiului unulu Benedek fostu actoru mimicu, luandu cu sine cativa boieranasi opincari intempiná pe comisariulu r. cu cele mai scarnave denunciatiuni in contra auctoritatiloru publice, pretindiendu destituirea toturoru amploiatiloru. Aici in Brasiovu unu popa reformatu denuncià in audiulu nostru pe romani cá pe niece ómeni de nimtiemente rele. Totu aici unu amploiatu sasu unionistu tavali in toastulu seu tienutu in publicu constitutiunea cascsa prin tóte noróiele si cerù cá se se dea alt'a. (Va urmá.)

Epistol'a lui L. Kossuth combatuta.

Nimeni nu va nega, ca acea epistola a lui Kossuth aruncata tocma acum in predilele incoronarii cá si o bomba intre unguri coprinde multe idei geniale; cu tóte acestea ea este combatuta de cele mai multe foi unguresci si mai de tóte cele germane, éra diet'a o desvotà tocma acum prin codificarea elaboratului despre causele comune. Multi denéga acelei epistole orice insemnatate politica; noi inse combinamu altmintres. Elaboratulu fù primitu ce e dreptu cu o maioritate frumósa de 209 membrii, éra minoritatea avù 89, éra 83 membrii lipsea. O minoritate antiaustriaca de 89 si eventualmente candu aru fi fostu de facia toti membrii, de vreo 125 nicidecum nu este fara insemnatate. Tempurile se schimba si ómenii se schimba in trinsele. Déca unu Kossuth Nyári, Bözörményi, Madarász etc. inca si facia cu o maioritate cá cea de astadi totu isi mai cérca noroculu; déca foile loru strinsu revolutionarie si antiaustriace inca totu mai au unu publicu numerosu, apoi cu atatu mai multu trebue se fimu si noi cu luare aminte la totu ce decurge intre partitele din Ungari'a, ramurite si in Transilvani'a.

Din tóte respunsurile date pana acum lui Kossuth celu mai aspru ni se pare a fi alu foii „Neue freie Presse“ din Vien'a si celu mai sanetosu alu baronului Sigism. Kemény contimpuranu alu lui Kossuth si chiaru colaboratoru in cativa ani. Din cinci articuli publicati pana acum de br. S. Kemény in „Pesti Napló“ ne interesà mai alesu alu 4-lea, in care Kemény reproduce punctele acelei constitutiuni fundamentale, pe care Kossuth o publicase in 1 Maiu 1862 la Turinu in favórea unei **confederationi danubiane**, care ar fi fostu se se compuna din trei staturi, unulu unguresc, altulu romanescu si alu treilea sudslavonescu séu croaticescu, adica catu tiene din Lait'a pana 'n marea négra si pana 'n cea adriatica unu teritoriu cu vreo 22 milióne locuitori se se lege intre sinesi cam precum sunt legate statorile unite norócamericane. Causele **comune** ale acelora staturi confederate aru fi fostu urmatórele: 1. Afacerile din afara (les affairs étrangeres) purtate precum de sine se intielege, prin unu singuru ministru, ambasadori si consuli comuni. 2. Apararea comuna a intregului teritoriu, prin urmare armata comuna, fortarete comune, porturi comune. 3. Sistem'a comuna a vamiloru si impartirea venitului loru intre acelea trei statori. 4. Sistem'a monetariei, a mesuriloru si greutatiloru totu comuna. 5. Codices comerciala si cea cambiala intru asemenea totu comuna. 6. Se intielege érasi de sine, ca pentru causele comune trebue se se conchiame si parlamentu anualu comunu pre cate unu periodu anumitu de ani si cu resiedinti'a candu la Pesta, candu la Bucuresci, candu la Agram.

Acestea linii fundamentale din **constitutiunea federativa** a lui Kossuth se punu de catra br. S. Kemény in paralela cu punctele din elaboratulu comisiunii dietale de 65 membrii, acceptatu si de catra dieta si se sfia pe usioru, ca conditiunile pe care Ungari'a le storse estimpu in favórea autonomiei sale sunt neasemenatu mai favorstóre decatu cele coprinse in constitutionea federativa a lui Kossuth. Atata numai, ca Kossuth mai credea, cumca rupendusse Ungari'a cu totulu de catra Austri'a si pasindu la o **alta** sistem'a de statu, va fi scutita de a platí macar unu orucreiu din cele trei miliarde datorii de statu. Si apoi dn. Kossuth mai avea inca si alte cugete reservate, din care causa planulu seu la romani n'a pututu prinde nici o radecina. Intielegemu la moldavoromani, pentruca de romanii austriaci se ferica, dicendu ca acestia aru fi venduti si cumparati de — „nemti“.

Acestea reflexiuni obieptive sierbésca numai cá materialu de meditatu mai departe asupra planuriloru geniale ului revolutionariu din crescetu pana 'n talpi. G. Baritiu.

Brasiovu 5 Iuniu n. Dupace dn. Friderion Bömches fusese denumitu membru la in. curte de casatiune a Transilvanici, dupa datiu'a ce s'a luatu in Ungari'a cá deputatu denumiti la vreo deregatoria se'si depuna mandatulu, ilu depuse si densulu pentru cá alegatoriloru se li se dea ocasiune de a'si cauta altu representante. Alegerile decursera duminec'a si luni in 2 si 3 Iuniu. Dn. Bömches fù reales cu 920. Romanii n'au luatu nici o parte la acésta realegere, in catu se paré cá si cum pentru ei nici n'ar ecsista. —

— Pentru „Kolozsv. Közlöny“ **Austri'a** cu tóte tierile sale de preste Lait'a este cá si pentru Kossuthi tiéra straina ca ori care alt'a, cá Chiu'a, Japani'a, Brasili'a, Peru etc. Lusmu spre scientia. —

— „Magyar Polgár“ diariu politicu, fundatu in Clusiu in asta-primavera de dn. K. Papp Miklos alias Nicolae Popu armenu de nationalitate, venindu a publice „Date despre re-

scol'a popórului romanescu din an. 1848—49. Nr. 20 ii fù confiscatu de politia. — Au mai patit'o si altii. — Atata numai ca dn. Papp indata in Nr. 21 i-si resbuna in termini catu se póte mai aprigi si pretinde cá pres'a si publicitatea se nu mai fia tractata dupa legea din 1852 nici se fia terorisata cu avertisemente, ci déca se face asié ceva, se nu se mai vorbésca de libertatea ungurésca. Se ia asemenea spre sciintia.

— Gazetele ungaresci, éra intre acelea mai mai vertosu „Kolozsvári Közlöny“ si „Korunk“ agitéza de catuva timpu din tóte puterile loru in contra Principatelorru romanesci si mai vertosu in contra domniei principelui regescu Carolu I. dandu se se pricépa, ca acelu dominatoru trebue se parasésca Romani'a, cum si ca unirea loru trebue se se desfiintieze nesmintitu si definitivu. In vér'a trecuta candu cu invasiunile Klapka, Türr, Bethlen pregatite dupa unu planu precugetatu, aceleasi dinarie stá ametite, nesciindu cum sru nemeri o mai bine. — Se ia érasi spre sciintia —

— Tavaliturile pe care „Korunk“ le publica in contra Fagarasianiloru si a Gazetei le amu vediutu, ele inse nu merita nici o reflecsiune. Acei ómeni se vatama ei insii cu armele proprii. —

— Unu Curiosum! Dupa „Siebenb. Blätter“ Nr. 55 in Transilvani'a s'au romanitu mai multe sate unguresci — si sasesci prin. popi romanesci (romänischer Popa). In foile de specula se citescu din timpu in timpu multe mintiuni, acésta inse memorata mai susu este de cativa ani incóce unica in felulu seu. Toti istoricii si tóte clerurile scriu, ca dela reformatiune incóce o multime nenumerata de romani ardeleni siliti prin legi aprobatale tiranice si prin midilóce fisice cá si turci la isi parasira si confesiunea si natiunalitatea.

Partea cea mai mare a unguriloru tierani si fórte multi orasieni au fostu odata romani curati, din care causa aceia se si au cu romanii multu mai bine decatu cei veniti din Ungari'a. In an. 1848/9 s'au aflatu cateva biserici calvinesci, pe si caroru pareti sub varuiéla se descoperira zugravitorele santiloru bizantini.

Éra cá din sasu se se fia facutu vreodata romanu, séu din romanu sasu?! Asié ceva se póte numai in fantasi'a redactiunii dela „Sieb. Blätter“. Ds. luterani au facutu pe bulgarii fugiti incóce de turci si colonisati in Bungardu, Cergau etc., inse nu iau pututu sasi.

Éra din parochiile sasesci numite Sinecure sasii au disparutu curatu numai in urmarea sistemei loru matrimoniale si nicidecum din causa ca s'ar fi romanitu. —

Timporile pe la noi ambla pre catu numai se potea dori, pentruca érasi mai avuramu plóia intinsa pe de parte, carea curse vreo 30 óre, dupa aceea dete érasi o caldura moderata. —

— Ómenii se orutia si se prasésca padurile, éra si éra padurile. —

Blasiu 31 Maiu. Fragmentu dintr'o corespondintia. In 30 Maiu, candu se asteptá pe 2 óre venirea Esc. Sale comisariolui reg. cam pe la 12 óre se facù alarma, tragunduse clopotele intr'o dunga din causa unui focu, ca ardea podulu, de preste Tornav'a mica, pe unde tocma erá se tréca comis. r. O multime de ómeni concursera spre a stinge focului celu ce apucase afundu in implutur'a cu nuiele. Ast'a incidentia superatória impedecá pregatirile pentru proiectat'a primire mai mare pentru Esc. Sa comisariu r. Cu tóte acestea Esc. Sa facunduse dispusetiune a trece fara periculu ap'a, fù primitu cu tóta onórea si cuveinti'a. La intrarea sa in Blasiu fù primitu Esc. Sa de o multime de intempinatori in fruntea caror'a 'lu salutá D. prof. Blasianu cu o cuventare romanésca. In momentulu intrarii in piatia fù intempinatu de o alta multime composa mai totu din tierani si studenti, care si aratara dorintiele unanime prin espresiuni in trécatulu inaltolui ospe. — Erá la 4 óre, candu Esc. Sa comisariu r. intrá in curtea metropolitana, unde fù binevenitatu din partea Esc. Sale metropolitului, canonici si profesori. Dupa petrecere de 2 óre pe la 6 plecá Esc. Sa r. comisariu catra Aiudu, dupa cum presciintisse inainte dela Alb'a Iulia.

Vine acuma intrebarea, ca cine a aprinsu podulu tocma in diu'a primirii. Noi intrebaramu pe pastorii de oi, cari si aveau acolo turmele. Ei ne marturisira: Noi nu scimu nimicu, fara am vediutu, candu au trecutu pe aici baronulu din Panadea si cu mai multi unguri cu carutie si calari, ca indata ce au trecutu podulu a incepu a fumegá si a flacará si noi ne am apucatu de stinsu. Carutiele nu se oprira si din ce in ce mergeau totu mai tare.

In 6 Iuniu se va produce aici una drama intitulata „Dracula séu orb'a din Parisu“ de catra junimea studiósa din cl. a VIII in folosulu bibliotecei tenerimii gimnasiale. Pretiulu de intrare 1 fl. de persóna, de familia 2 fl.; loculu alu II 60 cr. si 1 fl. 20 de familia.

Ne vomu reintórce de altadata la unele alte impartasiri din 2 corespondintie. —

Abrudu in 15/3 Maiu 1867.

Memori'a dilei de 15/3 Maiu 1848 diu'a adunei natiunale celei memorabile de 40.000 in campulu libertatei, unde natiunea romana pana atunci subjugata s'a proclamatu pe sene de libera si a concluau cele 16 puncte, la care tienemu si vomu tiené pana va mai curge sange prin vinele nóstre, s'a serbatu cu solenitate corespondietóre evenimentului, dela care ni s'a deschisu o era mai demna, a carei memoria din animele nóstre nici odata nu se va sterge, ci va fi transplantata din generatiune in generatiune.

Cá crestini adeveratu si temetori de Dumdieu, isvorulu dreptatei, care nu va lasá la prada pe poporulu seu, ce nu cérca asupirea nimenui, dar nici va soferi se fia asupritu de nimenea, amu ascultatu s. liturgia in biseric'a locala celebrata de 3 preoti cu P. O. D. protopopu Simeone Balintu in frunte cá pontificante. — Poporulu muntenu nece una ocasiune n'a trecutu cu vederea fara de a dá dovedi pentru totu ce o memorabilu in viéti'a natiunei, dara cu acésta ocasiune, pare ca a voitu a escelá. — Nu numai preoti de ambe confesiunile si invetiatori, ci si unu numeru de poporu din fruntasii comunelorru mai departate implù biseric'a, spre a dovedi interesarea loru de caus'a natiunala si de evenimentulu memorabilu din viéti'a natiunei. Insemnatatea dilei ce o serbaramu o desfesiurá d. protopopu Balintu intr'o cuventare insufletitóre, la care urmá imnulu natiunalu „Deștéptate romane“ esecutatu de corulu compusu din domni si domnisiórele sorori Cocu cu domnisiór'a Au'a Crisianu etc., de alu caroru versu melodiosu la mai multe ocasiuni serbatoresci furamu delectati. Pentru infocatulu si stimavertulu domnieloru sale zelu natiunale, cu care emuléza, sunt demne de stim'a si recunoscinti'a nóstra, care o au si castigatu. — Secsulu nostru frumosu inse le punemu de esemplu de imitatiune, provocandulu cu tóta caldur'a si sinceritatea, cá se contribue pe totu locului la redicarea stimei si onórei natiunei, cu cea mai estraordinaria alipire de totu ce e romanu si patriotiu, tienendusi de cea mai inalta onóre si fericire a pastra serbatorile natiuna'i, limb'a si tóte suvenirele protoparintiloru nostri, ambitionandu intre sene in acestu elementu si unindusé a readuce dela ratacire pe tóte cele co angeru slabu si pe cei ce nita de glori'a semintiei romane, la a caroru civilisatiune se inchina cu reverintia tóta Europ'a, si cari trecu in stau lulu si castrele strainismeloru inmormentandusi onórea si pretiuirea sa atatu inaintea natiunei, catu si inaintea strainiloru, cá unii si unele ce s'au lepadatu de caracteriulu natiunalu si s'au facutu sclavi si sclave interesceloru straine, abandonandu pentru unu blidu de linte stim'a si interesulu natiunei sale. Asié prestimatelorru, ca Dvóstra aveti misiunea cea nobila de a cresce patrioti buni si nationalisti mari si infocati, cá se aveti pe cine admira si aplaudá ca fapte de gloria si fericire pentru natiune numai fii cei zelosi si natiunei, cei sacrificatori pentru drepturile si suvenirile ei potu produce, ér' fara inspiratiuni si aspiratiuni de marire si fara entusiasmare pentru totu ce e natiunalu, orce poporu trebue se apuna. Éca ce misiune aveti! Éca ce ve astépta: binecuventare! or blastemu! Alegetive! — Cu finea liturgiei s'au serbatu parastasu pentru cei cadiuti in 1848 intru sparirea patriei si a natiunei nóstre, dupa care corolu a intonatu „Dormiti in pace umbre“. — Dupa biserica toti cei adunati cu pucina escepti une a unora, despre care cu alta ocasiune, s'au intr'unitu la unu prandiu improvisatu, unde n'au lipsitu toastele pentru amieluptatorii natiunei. — Δ

Clusiu 27 Maiu 1867.

Cu dorere amu cetitu unu estrasu dintr'o corespondintia ddto. Clusiu 10 Maiu, in care voindu cineva a esí in publicu, si neavendu ce, si-a luatu de obiectu purtarea profesoriloru dim gimn. r. cat. de aici, facia cu junimea studiósa romana, placandui a scrie: ca profesorii dela numitulu gimn. si in clas'a a 6-a, 7-a si a 8-a intituléza pe studentii romani cu „ostoba, marha oláh, majd elpusztoltok“. Inse noi la acestea, consciinti'a dictandune, ne tienemu de datorintia a respunde: ca nu e adeveratu, cá in clasele numite se fi inzestratu cu asemenea titule pe studentii romani, ci din contra, in olasele amintite fiindu toti profesorii hirotoniti, in etate barbatésca, — nu „pronculani“, precum i place respectivului corespondinte si numí; — carii se scie interesá de binele comunu si fericirea patriei si prin urmare se straduiescu cu cea mai mare energia a perfectiuná junimea in sciintia, fara de desclinire de natiunalitate séu religiune, potemu dice, ca ne impartasimu in o ingrigire parintiésca, mai alesu intr'a 8 a class, in care tóte midilócele le folosescu st. d. profesori, tienendu si óre iregulate de prelegere, cu ne indatorata ostenéla din partea dloru sale, numai se'si védia junimea dloru sale incredintiata, esindu la maturitate cu succesu bunu si indestulitoriu, — si d. profesori cu acést'a se si scutiescu fericiti, ne mai asteptandu alta remuneratiune; deci baremi de calumnia se-i cruciamu pre ei nevinovati, candu datori'a ne e si grescielele a le certá, mai vertosu celor'a, dela carii primimu bunurile cele spirituale, ca altu cum in locu de concordia vomu imprastiá sementi'a discordiei chiar' noi insine. Si asié rugamu pe respectivulu corespondinte, cá de alta data se se informeze mai bine despre starea lucrului, cá se póta scrie adeverulu ne incorcatu, cá nu chiar' din contra se patimésca cei nevinovati pentru cei vinovati.

Atat'a in interesulu dreptatii! —

Junimea studiósa romana din gimn. superioru rom. cat. din Clusiu.

Cugieru 1867. Dupa unu periodu tristu de unu deceniu, candu numerós'a comuna Cugieru, despoiata de tóte venitele alodiale si respectivii locuitori deveniti la adenca seracia — pana la desfiintarea regimentului de o parte, de alta parte fórte reu ingreunata cu contributiune nesuportabila, pana la emendarea unei clasificari catastrale, nu a fostu in stare neci a repará scól'a ruinata, neci a dotá invetiatoriulu. Erá o gelnica privire, — pana candu in anulu 1864 castigandusi comun'a dreptulu regalialoru numai decatu generós'a antistia si representatiune comunala, la motivarea subscrisului si zelós'a conducere a d. senatoru si inspectoru cercularin Ioane Balomiri, siau intorsu intentiunea asupra obiectelorru celoru mai urgente, adica asupra bisericei si a scólei, si au decisu dotarea preotiloru din cass'a alodiala, a parochului primariu cu 300, celui secundariu cu 200 fl. v. a.; pentru repararea scólei 600, dotarea invetiatoriului cu 300, unu pausialu pentru scriptoristice de 15 fl. si unu servitoriu cu 12 fl. Pre longa acesa in dilele trecute au adusu unu concluau, in care au statoritu una casa comunale, cuartiriu medicalu sub granitie. Pentru parochulu secundariu — care nu avea cuartiriu naturalu, calificatu pentru unu preotu, si una gradina de scóla de pomaritu (Baumschule) fórte acomodata in apropierea scólei, postpunendu alte indigentii comunale. Acestea cu acelu cugetu doresco ale aduce la cunoscinti'a on. publicu cetitoriu, cá se se convinga, ca poporulu nostru se interesé fórte de cultur'a morala si intelectuala, candu póte dispune preste midilóce si e condusu de pastori buni si oficiali zelosi natiunali de unu; — de alta parte, cá se dè motivu si altoru comune romane, care dispunu preste midilóce materiale.

In urm'a acestoru onorabil'a representantia comunala secerá si fructulu jertfeloru aduse in 12/24 Martiu candu s'au tienutu esamenulu semestralu cu prunci umblatori la scóla. Le a fostu acea una di de bucurie, a toturoru parintiloru, cari siau datu prunci la scóla — candu au aditu pre fii si fiicele sale, dandu respunsurile celea frumóse, curate, — vediendu sporiulu, care l'au facutu prunci in decursulu unui anu, de candu s'au incepu'n invetiamentulu, ca erá preste tóta asteptarea. Vedesi in ochii parentiloru si ai toturoru ascultatoriloru lacrimi de bucurie. Domnii oficiali dela fabric'a de feru si

forsterie locale, de nationalitate straina, s'au dechiaratu preste asteptare indestuliti, au apromisu fiacare cate 5 fl. de premiu pentru cei mai eminenti la esamenulu de véra, au recunoscutu publice si au laudatu diligintia, metodic'a si bun'a aplicare a docentelui Nicolau Grigoritia. Prunciì au escelatu in tóte obiectele propuse, au tienutu declamari in prosa acomodate si poeme recitate cu entusiasmu nationalu, ce au facutu una sensatiune in toti presentii, la care s'au adausu mai multe cantece nationale cantate frumosu de densii, cari acum sunt in stare, a tiené chorulu sub tóta mis'a in biserice, de unde vinu ami esprime respectulu catra preparandi'a din Nasaudu, precum si profesoriloru ei, unde s'au pregatitu si bravulu nostru docente Grigoritia. Dupa vecernia s'a tienutu unu servitiu divinu la mormentulu veteranului reposatu docente trivialu Petru Leluti, care e cunoscutu inteligentiloru din ambele regimente romane desfiintiate, care servitiu l'au incoronatu unu cantecu funebralu, cantatu de inocentii scolari. — Mai are comun'a una dorintia ferbinte, care vrea a o vedé realisata, adica aplicarea fondului de montura destinatu de Maiestatea Sa prin grat. decretu din 27 Augustu a. an. 1861 pentru insaintarea invetiamentului in desfiintiatulu regimentu de frontariu, — care comitetu alu regimentului in 2 conferintie tienute in Sibiiu, alegundusi si un'a administratiune permanenta au doritu alu face aplicabilu si cu nestemparata sete astépta resultatulu, candu si comun'a Cugieru, care are una parte insemnata, din acelu fondu, va sci intrebuintiá competinti'a, redicandu scól'a locale la una primaria, séu si normala dupa giurstari.

G. Bercianu m. p.,
parochu gr. cat. si protopopu.

Crasna. In octtulu Solnocului de midilocu tienendusse dela 1—11 adunarea comisiunii de comitatu s'a finitu reconstituirea cottului. Cetimu ca dintre romani in totu comitatulu abié se alla unulu doi intre oficialii alesi de comisiunile dela 1861 restituite, si ce e mai multu, ca alegerile s'au facutu si prin strigare, dupa cum s'au indatinatu maghiarii a'si face legi si apoi a le si aplicá dupa manier'a loru. Déca romanulu va tacé si va dice, ca e multiamitu taiandu la complimente la eroii politicei de adi, atunci elu siedendu dupa usia: e vomu bunu si de omenia. — Acum se vedu din ce in ce totu mai bine si tendintiele dietei din Pest'a si asconsurile mesteritei legi dela 1848, cari nu mai lasa neci o usia deschisa, pe care se póta intrá la viétia vreo alta natiunalitate din Ungari'a si totu nu se rosiescu a ne asurdi urechile cu sberetulu egalitatei de drepturi. Dara a trecutu timpulu de a ne totu plange si abié asteptamu, cá se se incinga lupt'a pentru dreptulu nationalitatiloru in dieta, candu apoi voru sosi cá unu tunetu si napastuirile nóstre si asupririle, care nu ne lasa seru liberu de a ne esercitá dreptulu, ce ni se cuvine dupa sarcinile, ce le facemu pentru statu. Deci tragemu de timpuriu luarea a minte a deputatiloru nostri, cá se no demarce bine legea pentru esercitiulu drepturiloru politice, cá in puterea legii apoi se scimu si se no potemu luptá la viéti'a, ce o dorimu, care inse acum e nadusita prin legea de alegere cea maiestrita si prin forti'a si venalitatea, cu care se esecutéza asemenea lege. Nu ne potrivimu cu conduitele nóstre:

Maghiarii unii sunt rapaci cá corbulu, nedumeriti cá tigrulu la órce esercitare a dreptului politicu, incatu nu le e nemica santu insinte, numai se póta rees si singuri facu totum, apoi fia si numai 10—20 intr'unu comitatu. Ne aducemu aminte, ca mai recomendaseramu mai antierti, cá se miscamu toti tóte pana la rege, cá romanii se'si capete statu alegerile de deputati catu si administratiunea pentru sene deosebite de maghiari, prin arondarile deosebite celu pucinu ale vicespanateloru; apoi guberneesce si tracteseze ei pe sene cum au invetiatu dela Atila, ca noi nui vomu mustra, dar' pe noi se nu ne mai póta impedecá a ne ingriji de imbunarea starii nóstre in neci o dirieptiune ertata de lege.

A ne ascrie pentru acésta tendintie separatistice neleali tronului nu potu, fiinduca romanii n'au fostu neci odata destronatorii dinastiei. Asié nu mai au cuventu a ne stigmatisá de nepatrioti, fiinduca amu dovediitu, ca suntemu mai buni patrioti decatu ei cu óre ocasiune. Se nu lasamu dar' din vedere acésta problema si facenda, ca-ce pe lunga natur'a poporului nostru de a nu se espune pentru esercitarea drepturiloru politice, cu acea cerbicositate, care o pretende nedumerit'a incordare a maghiariloru, vomu recadé, se fiu profetu mincinosu, dar' o repetu, ca vomu recadé in vechiá solavia din di in di totu mai afundu; pentruca cu acea, ca ne departéza dela posturile influintiatórie, ne inchidu si calea la órce insintare si desavoltare a poporului; pentruca ei s'au straduitu si se voru stradui a ne lasá se ne totu dobitocimu, cá se nu aspiramu la neci o insintare in cultura, ca asié place la Domni. — Asta nu o potu nége, ca altefelin in 800 ani ar fi redicatu macaru unu institutu de cultura si pentru noi, ca si cutitulu si panea a fostu totu in man'a loru. — Inse acum se ne erte, ca nu le mai potemu crede, ca ne voiescu binele si fericirea, neci ne voru voi o dór' neci odata, pentruca multu, pucinu sunt pré egoisti si nu pre au simtiu de ecuitate si dreptate. —

Scrisórea lui Kossuth catra Deák.

(Capetu.)

A venitu anulu 1861, sorie Kossuth mai incolo. „Puterea austriaca erá cu buna séma mai tare atunci decatu in 1867. Ce respunsu si datu tu la pretensiunile cele reannoite? Te indreptu chiar' la adres'a t'a. Atunci cunosceai sanctiunea pragmatica intocma, dupa cum o cunoscesi acum; inse ti adusesi amente si de art. X. de lege din 1790 si respunsesi la pretensiunea cea nedrépta cu pretensiunea dreptului, a deplinului drepto. — Si acumu te invoiescì la acéea, ce atunci tienesi, ca nu e iertatu nece urgentu? Acum dupa Sadova, acum dici tu, ce trebue se primimu, pentruca nu vedemu neci unu prospectu de ceva mai multu. Elu nu alla nece o umbra de necesitate de a cede drepturi fácia cu domnitoriulu; din contra vede, ca natiunea maghiara tocma si alege momentulu spre a cadé in desperatione, ca si va realisá deplinu dreptoriile s'ale atunci, candu fiecare natione, incependu dela marea Angli'a pana la mic'a Creta, simtiesce, ca spiritulu tempolui, torentele epocei (— intielege secululu principiului nationalitatiloru, dar' nu lu numesce dupa nume) si impregiurarile politice, sunt favoritórie pentru a redobendí si a desvoltá mai departe avutulu drepto. „Si acumu Ungari'a abdice de cele mai pretióse dreptori de statu si se lépada de ele intr'unu astufeliu de modu; ca abdice facundusse machina unei politici, care ne face dusmani pe vecinii nostri din occidentu si din Orientu — (ad. semintia latina). — care face imposibila desfegarea multiamitória a cestiuniì nationalitatiloru inlaintru si aplanarea cu Croati'a; ma in incurcerile europene, care se apropia vediendu cu ochii, ne face din patri'a unu discu de datu la tienta alu ambitiuniloru rivalisatórie. Si déca me intrebu, ce primesce natiunea nóstra cá premiu pentru atatu de multe sacrificia? — Vedu, ca primesce generalisarea obligatiunii militare pentru interese straine; o mine si vreo catova sute de milióne de detorii de statu si cu acelea eternisarea nesuportabililoru si monstruóseloru contributiuni, la a caroru scadere catu de pucinu sunta impregiurari astufeliu straformate neci de catu nu se póte cugetá.

„Si pentrucá pocaliu se se impiea pana 'n buze, vedu, ca prin proiectele de lege propuse de catra ministeriu dupa abdicerile cele mari de dreptu se emulgu inca si margelele acele, ce mai remasera din legile dela 1848.“

Mai incolo dice: S'a pusu in legile din 1848 cá garantia, cá dict'a se nu se póta desface pana candu nu va fipsá bugetulu, pentruca patri'a avea lipsa de garantia dupa esperiintiele de vr'o 350 ani si ministeriulu vré se stérga (s'a sterau) si acésta garantia din cartea legiloru. Si pentru ce? Pentruca póte se vina vre-unu casu, candu potestatea póte deveni genata in potitele s'ale de a se lungi prin acést'a garantia. Mai incolo vorbesce despre gard'a nationala, care este cea mai credintiósa aperatória a securitatii persónei si averii, fiinduca acestea se punu suptu aperarea poporului, si ministeriulu vré se o desfiintieze (s'a facutu), fiinduca e ceva in ide'a acestei institutiuni, se alla in ea unu frenu órecare pentru potestate, pentrucá acést'a se nu cuteze a si pré incordá baierile volnicei degenerari. Problem'a dietei nu e a curati din calea potestatii pedecole volniciei. Nu potestatea, ci poporulu are lipsa de garantie. Legea a recunoscutu poporimei militare ceva dreptu politicu si ministeriulu in locu de a inmulti dreptulu acest'a, propune a se sterge spre derisiunea secului nostru si tocma intr'unu tempu, precandu Croati'a, cu care e statu de dorita invoirea, pune intre conditiunile, cari se se primésca in diploma inaugurala, garanti'a pusetiunii civile pentru granitu'a militaria. Preste totu proiectele de lege propuse de ministeriu pentru modificarea legiloru din 1848 suntu opuse de a dreptulu si statu in cea mai mare colisiune cu directiunea politica, care de sute de ani a conservatu natiunea nóstra si fara de care ea n'ar mai esistá (sau primitu si acele —) dar sta in contradicere si cu torentele tempului, in care traimu si cu indigitarile conjecturelor europene. Ele sunt astatu de periculóse, statu de pucinu motivate de necesitatea si sil'a relatiuniloru si de situatiunea casei domnitórie austrisce séu si de pretensiunile celoi mai simplu calculu politicu, incatu nu m'asi poté destulu mirá, ca unu ministeriu cutéza a luá responsibilitatea unei astufeliu de propuneri, déca n'ar' fi ingraditu de spriginulu si sjutoriulu teu Deák si prin tine de mai oritatea dietei. Cu incetulu cade perdéu'a de pe secretele pertractariloru din Vin'a. Tóte acestea au fostu facute, si diet'a s'a chiamatu numai se inregistreze fapt'a complinita, inse cu tocma aici alla mórtea natiunii si tócma pentru acésta me alla oblegatu a mi rupe taceres, si a te provoca pe tine, Deák, insintea lui Ddieu, a patriei si a viitoriului: „uitate in giuruti cu privire de barbatu de statu si compenesce durantele urmari, caroru espuni tu patri'a, pen'ru care ai trebui se traiesci si candu voru fi putrede ósale nóstre, patri'a, in care nu numai momentele cele disparitóre ale presintelui, ci si trecutulu celu nemodificabilu si aprópele viitoriu trebue se-lu iubimu. Nu conduce natiunea pana in punctulu, in care ea nu va mai avé viitoriulu in man'a s'a,

Eu am incarcatitu in scóla plina de esperiintiele suferintieloru suptu grigi nenumerate. Nu interesu personalu, nu iritabilitate, nu gadilitur'a de a me face interesantu vorbescu din mine. Pentru persón'a mea n'am se asteptu si se doresc u nimica dela natiune séu dela viétia. — Totusi in peptulu meu traiesce si va trai o energia juna pana la mórte, ad. simtimentulu de oblegatiune pentru patri'a mea. Acesta mia motivatu a me adresá catra tine. Érta 'mi pentru isvorulu din care a isvoritu. Déca n'asi poté duce cu mine in mormentu linistirea pentru resultatu, se 'mi fia ertatu a duce cu mine celu pucinu sperantì'a in viitoriulu natiunei mele. Nu duce patri'a la astfelin de sacrificia, care m'ar despoia si de acésta speme!

Scin, ca rol'a Cassandrei e una rola nemultiamitória, dar' tu se nu'ti niti, ca Cassandr'a avuse totu dreptulu!

Ludovicu Kossuth.

Cu tóta impresiunea, ce o facù acésta epistola, elaboratulu pentru causele comune s'a primitu intre legile tierii prin primirea proiectului de lege respectivu, incatu numai sanctiunea acestuia mai lipsesce. Maioritatea dietei maghiare, ca a Ungariei nu se mai póte numi neci dupa calificarea, neci dupa procederea ei, s'a grabitu si cu acésta a face pasulu, pentrucá se capete la mana suprematicia frenele tierii. Mai lipsesce primirea elaboratului si in Vien'a de catra senatu (ad. nemti) si dualismulu e incalecatu pe sica. Cum si catu se va póte tiené nu se póte precalcula, pentruca numai vocea poporului e vocea lui Ddieu, si ce se incércca numai de dóue fractiuni mici, fiindu acésta in contra vocei si a multiumirei popóreloru la dictaminulu timpului va cadé sub greutatea pracsei sale. —

Deák intr'unu articlu datu in „Pesti Napló“, face de scire, celoru ce asteptá respunsulu lui la epistol'a lui K., cumca nu are de cugetu a respunde, pentruca epistol'a lui Kossuth catra elu nu este scrisóre privata, ci deschisa, dreptu care elu o privesce cá pre unu articulu diarnalisticu, prin care acusa insintea publicului procederea lui cu invoiél'a. Elu in dieta n'a indemnatu pre nimeni, decatu si a dechiaratu principiale si convictiunile sale, si déca maioritatea dietei s'a intalnitu cu covingerile lui, elu este gata pentru convingerile sale, cum va fi si maioritatea pentru ale ei, a purtá greutatea responsabilitatii.

Ne vomu aduce aminte, ca Deák in siedinti'a casei de diosu in 28 Martiu laudase pre Kossuth, din causa ca a contribuitu statu de multu pentrucá constitutiunea aristocratica se se largésca pre o basa mai lata, ce déca nu s'ar fi facutu, maghiarii n'ar fi patutu recsí de sub

greutatea suferintieloru, dicundu intre vivatele dietei, ca Kossuth le a esecutatu in 48 cu o putere neclintita; si acésta parte a opului lui va remané in aducerea aminte cu multiumire a natiunei, pana candu va trai acest'a si patri'a. — Deci combinandu aceste espectoratiuni imprumutate, ne aflamu dispusi a dá si noi credimentu telegramului lui „Zukunft“, care cuprinde, ca tóta publicarea epistolei lui Kossuth e o manevra spre a impune senatului din Vien'a cá se nu faca dificultati la invoirea oferita. —

Cronica esterna.

ROMANI'A. Bucuresci. Diurnalele straine dupa „Independinti'a Romana“ vérsa focu si pucióa in publicu asupra mesureloru, ce le-a luatu ministeriulu Romaniei asupra vagabundiloru si ómeniloru celoru fara capataiu din Romani'a, fiinduca fara de nici o deosebire astufelu de vagabundi cá periculosi societatii si statului se dau peste granitia, cum s'ar dá din orce altu statu fugarii si vagabundii fugiti, duduiti si horopsiti din alte state totu din acésta causa. Acum inse „Monitorulu“ Romaniei publica in caus'a acést'a comunicatulu, care 'lu impartasimu mai la vale si care da de mentiune scornirile: cumca se persecutéza fara deosebire israeliti in Iasi. Illu publicamu si noi pentrucá se se póta mai de aprópe informare din date oficióse toti aceia, cari s'au indatinatu din dusmania a se uitá la tóte mesurile salutari si priintióse bunei ordini in statulu romanu totu numai cu microscopiu de antagonistu tendentiosu. Eca voces „Monitorului romanu“:

— Comunicatu. Autoritatile administrative si comunali au luatu totudeaun'a mesuri de politie spre a feri localitatile de sub a loru jurisdictiune, de aglomerare de individi fara ocupatiune si le su aplicatu in privinti'a ori carui individu, fia pamentenu, fia strainu, interdicundu'i siederea in comune si inapoindu-lu in urm'a su.

In faci'a ingrijirileru esprese de adunare cá si de tiér'a intréga despre nenumeratele talharii, spargeri, incendiuri, etc. guberniulu a recomandatu autoritatiloru comunali si administrative a fi mai scrupulóse in vegherea loru si in aplicarea mesuriloru de securitate publica, pe care legile o punu sub a loru paza, cum si a luá tóte precautiunile trebuintióse spre a feri localitatile respective de gramadirea de ómeni fara capataiu, fia indigeni, fia straini de orce natiunalitate si religiune, si a'i inapoiá in locurile loru.

Fiinduca acum asemenea mesuri s'au aplicatu la toti de una potriva si prin urmare si la israeliti, li s'au datu de catra unii ómeni nisce interpretari ratecite si reu voitóre. Ele au fostu esplicate cá una persecutiune contra evreiloru si cá una insusire din partea autoritatiloru administrative a atributiuniloru juditiare.

Guberniulu isi face una datorie a respinge asemeni interpretari.

Guberniulu romanu n'a persecutatu si nu persecuta nici una religiune. Israelitii au gasitu si voru gasi totudeaun'a in Romani'a una deplina libertate pentru esercitiulu cultului loru si una protectiune pentru tóte interesele loru legitime. Déca inse sunt tieri unde ei nu gasescu acelasi tolerantia si protectiune, Romani'a nu póte fi condamnata, cá recompensa a ospitalitatii sale, a constitui unu privilegiu speciale, nisce scutiri de cari nu se bucura nici chiaru indigenii, pentru toti israelitii ce vinu aci, chiaru si pentru acei ce, neavendu cu ce trai, devinu una plaga pentru societate si una amenintiare pentru securitatea celorulalti cetatieni. Ei dara sunt si trebue se fia supusi la efectele acelorasi ordinantie si reglemente in privinti'a petrecerii loru in comuni, cá si toti ceilalti individi ce se afla in conditiuni identice. Mesurile luate spre a departa pe ori ce individi fara ocupatiune si a-i inapoiá la urm'a loru, nu constituescu asemenea in nici unu modu una insusire de atributiuni judiciare din partea autoritatiloru administrative. Ele s'au marginitu in cercelu competintiei loru, care este de a veghiá la bun'a petrecere si siecuranti'a locuitoriloru. Ele n'au pronunciatu nici sentintie, cari se stasieze una pata infamatóre cuiva, nici penalitati contra vre unui individu. Acést'a este de competinti'a tribunaleloru numai. Administratiunea inse generale si comunale, o repetimu, avea si are dreptulu de a luá tóte mesurile si a face tóte regulamentele de politie ce reclama linistea si securitatea comuneloru. De acestu dreptu numai au usatu ele, si interpretarile ei intentionate nu voru schimbá caracterulu lucrariloru loru. — (Monit.)

Agentiile c. r. din Moldov'a si cele din Romani'a inca fura avisate de regimele, cá se se dechiare in contra persecutioniloru israelitiloru din Iasi si teritoriulu romanu, intrepunendusse in favórea apasatiloru la Principele.

Ar fi cu scopu, cá regimele, de pe a caroru teritoriu au emigratu atati ómeni fara capataiu, cu deosebire israeliti din Galiti'a si Rusi'a in Romani'a se si'i rechiame in puterea conventiuniloru reciproce pentru estradarea fugariloru, ca atunci Romani'a nu va fi silita a luá masuri precaute pentru linistea statului din causa, ca numerulu celoru fugiti in Romani'a atatu de militia catu si in urm'a altoru crime comise in tierile vecine se suia la sute de mii, dupa cum se plangu patriotii de acolo. Dar' regimulu Romaniei, inca pórta vina, ca a lasatu se intre in tiéra statea adunaturi fara case intre in tiéra statea adunaturi fara capataiu, cari acum strimtorescu pe bietii locuitori birnici tocma in timpulu acest'a de fómete formala, in care cu insielatulu si cersitulu le ramasa, in care cu insielatulu si cersitulu le ramasa, in care cu insielatulu si cersitulu le ramasa